

NJA 1944:32 s 117

1944:32

(NJA 1944 s 117)

Fråga huruvida lapp -- varmed här förstås person som enligt lagen d. 18 juli 1928 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige äger rätt till renskötsel -- skulle anses hava så upphört med renskötseln och ägnat sig åt annat yrke att han icke ägde åtnjuta den rätt till fiske som enligt 55 § nämnda lag tillkommer vissa lappar. 1 § 1. och 2., 2 §, 8 § b) samt 14 och 55 §§ sagda lag.

Lagen d. 18 juli 1928 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige stadgar i

1 § 1.: Rätt till renskötsel, varom i denna lag sägs, tillkommer den som är av lapsk härkomst, såframt hans fader eller moder eller någon av dessas föräldrar såsom stadigvarande yrke drivit renskötsel eller biträtt däri eller ock K. B. medgiver honom rätt därtill. -- -- --. Med lapp avses i denna lag envar, som enligt vad nu är sagt äger rätt till renskötsel; och den lapp, som själv eller genom medlemmar av sitt hushåll driver renskötsel, kallas renskötande lapp.

2.: Rätt till renskötsel innefattar befogenhet för lapp att, enligt vad nedan sägs, å de trakter, där han äger uppehålla sig med sina renar, begagna säg av land och vatten till underhåll för sig och renarna. Lapp, som ej tillhör lapp by, må dock icke utöva nämnda befogenhet i vidare mån än i 14 § 2 mom. sägs. -- -- --.

2 § 1.: Lappar, som driva fjällrenskötsel (fjällappar), äro berättigade att under varje tid av året uppehålla sig med sina renar dels inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker å trakterna ovan odlingsgränsen dels ock inom Jämtlands län å renbetesfjällen -- -- --.

3 § 1.: Lappar, som driva skogsrenskötsel (skogslappar), äro berättigade att under varje tid av året uppehålla sig med sina renar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker ovan odlingsgränsen och å sådan mark nedom samma gräns, som antingen tillhör kronan eller, ehuru upp låten till enskild, vid avvittningen förklarats utgöra renbetesland eller av ålder varit såsom sådant land använd, -- -- --.

7 §: För renskötselns drivande skola lapparna vara indelade i lappbyar. -- -- --.

8 §: Till lappby höra: a) lapp, som inom lappbyn driver renskötsel eller biträder i sådan näring; b) lapp, som inom lappbyn drivit eller på stadigvarande sätt biträtt i renskötsel men upphört därmed och icke stadigvarande ägnat sig åt annat yrke, dock ej tjänare från främmande lappby; c) lapp, som innehar tillstånd jämlikt 9 § att inflytta till lappbyn; samt d) hustru och hemmavarande barn till lapp, som avses i a) -- c), ävensom änka och omyndigt barn till avliden sådan lapp, ändå att de icke själva driva eller biträda i renskötsel.

14 § 1.: Lapp är berättigad att hava renar i vård hos renskötande lapp, dock icke utan K. B:s samtycke hos lapp inom annan lappby än den han själv tillhör.

2.: Tillhör lapp ej lappby, må han ändock, därest han har sitt hemvist inom Norrbottens eller Västerbottens läns lappmarker -- -- -- hava renar i vård hos renskötande lapp till ett antal av högst tjugu renar för hushåll, års- och fjolårskalvar häri ej inbegripna; -- -- --.

55 §: Fjällapp och skogslapp äro berättigade att å utmark jaga och fiska icke allenast å områden, där sådana lappar jämlikt 2 eller 3 § äga vistas under varje tid av året, utan även å andra områden om lappmarkerna under den tid de äga att där uppehålla sig med sina renar; vare dock underkastade de inskränkningar i fråga om nyttjande av jakt och fiske, som eljest gälla.

Landsfiskalen E. F. yrkade efter stämning å arbetaren A. A-. V. i Västasjö till *Lycksele tingslags H.R:s* sammanträde d. 12 jan. 1942 ansvar å A. A-. V. för det han under åren 1940 och 1941 olovligen bedrivit fiske med nät i sjön Västra Abelvattnet, belägen ovan odlingsgränsen å kronomark inom Tärna socken.

A. A-. V. medgav, att han under 1940 och under tiden d. 20 aug. --d. 15 sept. 1941 fiskat med nät i Västra Abelvattnet, men bestred ansvarsyrkandet, enär han såsom lapp inom Vapstens lappby, där han vore kyrkoskriven, ägde rätt att fiska i sjön.

I målet var ostridigt att lappar tillhörande nämnda lappby haft rätt att uppehålla sig kring Västra Abelvattnet under de tider A. A-. V. fiskat där.

E. F. gjorde gällande att A. A-. V., som tidigare drivit renskötsel, sedan 1923 huvudsakligen ägnat sig åt jordbruksgöromål, vägarbeten och skogsarbeten. För flera år sedan gifte han sig med en dotter till hemmansägaren G. J. i Västansjö. A. A-. V. vore hemmansägare sedan någon gång under 1941, men hans hemmansdel vore icke bebyggd. A. A-. V. och hans hustru bodde hos G. J. Svärföräldrarna vore gamla, och det vore huvudsakligen A. A-. V. som skötte jordbruket. A. A-. V. tillhörde alltså icke längre lappbyn och vore förty icke berättigad att fiska i sjön.

A. A-. V. uppgav: Han vore född 1900 och ägnade sig från 15 till 23 års ålder helt åt renskötsel. Efter 1923 arbetade han i huvudsak med skogs- och jordbruksgöromål. Han ansåge sig emellertid fortfarande vara renskötande lapp. För många år sedan erhöi han i arv efter sina föräldrar en renhjörd och innehade för närvarande ett 90-tal renar. Dessa sköttes av en lapp i Skalmödal. A. A-. V. brukade då och då ägna sig åt renskötsel. Sålunda var han vintern 1940-1941 under omkr. 1 1/2 mån. i tjänst hos två norrmän och vaktade därvid renar åt dem inom Stensele socken. Sommaren 1941 vistades han inom Vilhelmina socken och »sankade» renar omkr. 1 mån:s tid. Detta gjorde han av eget intresse och utan att vara i någons tjänst. A. A-. V. bodde vissa tider i G. J:s hem. För någon tid sedan köpte han en hemmansdel i Västansjö, vilken emellertid saknade åbyggnader. Detta kunde icke beröva A. A-. V. egenskapen av lapp. Han hade icke haft och hade icke heller nu några kreatur; ej heller hade han tidigare brukat den hemmansdel han nu förvärat. Om A. A-. V. skaffade sig åbyggnader på hemmansdelen och började driva jordbruk med kreatur, kunde man möjligen säga att han stadigvarande ägnade sig åt annat yrke än renskötsel. Hittills hade så icke skett.

I häradsnämnden upplystes, att G. J. n vore lapp till härkomsten men numera bofast; han vore en av de största jordbrukarna i Tärna.

Nämndemannen E. (svåger till A. A-. V.) uppgav: G. J. sålde i juli 1941 en del av sitt hemman till A. A-. V. Denne hade många år tidigare då och då biträtt med gårdens skötsel samt sommar och vinter hjälpt svärföräldrarna med jordbruket. Dessemellan hade han haft annat arbete, t. ex. skogskörslor.

H.R: yttrade i utslag d. 9 febr. 1942: I målet är upplyst att A. A-. V., som är av lapsk härkomst, tidigare såsom stadigvarande yrke drivit renskötsel eller biträtt däri, att han äger ett 90-tel renar och att han fortfarande varje år i viss omfattning deltagit i renskötseln.

A. A-. V. bör förty -- oavsett att han numera även ägnar sig åt annan verksamhet -- anses som sådan lapp vilken är berättigad till fiske enligt 55 § förenämnda lag d. 18 juli 1928.

Domslut

På grund härav ogillar H.R:n åtalet.

E. F. anförde besvär: Det vore orimligt att betrakta A. A-. V. såsom renskötande lapp. Den omständigheten att A. A-. V. tillfälligt deltog i renskötsel och vore ägare av ett antal renar kunde ej heller medföra att han skulle anses tillhöra lappby. Bestämmelsen i 8 § b) renbeteslagen kunde ej åberopas av A. A-. V. Denna bestämmelse hade tillkommit av omtanke om den kategori lappar som varit renskötare men på grund av ålder eller sjukdom nödgats upphöra med renskötseln. Med bestämmelsen avsåges alltså fiskarlappar eller deras vederlikar men ingalunda personer i A. A-. V:s ställning.

A. A-. V. genmälde: Då E. F. vitsordat att A. A-. V. till år 1923 helt ägnat sig åt renskötsel, vore därmed styrkt att A. A-. V. vore fjällapp. Såsom sådan innehade han fortfarande renskötselprivilegiet och därmed förknippad fiske- och jakträtt. Att han numera lämnat sina renar i vård hos annan berodde på att han till följd av renarnas fåtal icke kunde existera enbart på renskötsel utan nödgades tidvis ägna sig dels åt varden av andras renar i egenskap av lejd renskötare dels åt jordbruks- och andra arbeten; därmed hade han icke förlorat sitt renskötselprivilegium. Enär A. A-. V. sedan 1923 vissa tider årligen sysslat med renskötsel, tillhörde han alltså lappbyn.

HovR:n för Övre Norrland (hrr *Zuhr, Levinson, Kjellin och Fallenius*) yttrade i utslag d. 9 nov. 1942: Av utredningen i målet framgår, att A. A-. V. äger rätt till renskötsel varom stadgas i lagen d. 18 juli 1928.

Rätt till renskötsel innefattar enligt nämnda lag befogenhet för lapp att å de trakter där han äger uppehålla sig med sina renar begagna sig av land och vatten till underhåll för sig och renarna. Lapp som icke tillhör lappby må dock icke utöva sagda befogenhet i vidare mån än att han, på sätt i lagen närmare anges, får hava renar i vård hos renskötande lapp. Lapp som icke tillhör lappby äger följaktligen icke den fiskerätt som på grund av det ovan sagda tillkommer lapp vilken tillhör lappby.

I målet är upplyst, att A. A-. V. före år 1923 under en följd av år drivit renskötsel men att han nämnda år upphört med renskötseln och därefter huvudsakligen ägnat sig åt jordbruks- och skogsarbete.

Vid angivna förhållande måste A. A-. V. efter år 1923 anses hava upphört att tillhöra lapp by.

Domslut

På grund härav och då A. A-. V. erkänt, att han under senare delen av år 1940 samt under tiden d. 20 aug.-d. 15 sept. 1941 utan tillstånd fiskat i den å kronomark ovan odlingsgränsen belägna sjön Västra Abelvattnet, prövar *HovR:n* rättvist att, med ändring av *R.R:ns* utslag, jämlikt 24 kap. 14 § samt 4 kap. 1 och 2 §§ strafflagen döma A. A-. V. att för olovligt fiske utgiva 10 dagsböter å 2 kr. A. A-. V. fullföljde talan under anhängan tillika om prejudikat- och intressedispens. -- Dispens beviljades; se 1943 B 14.

Domslut

Målet föredrogs d. 18 febr. i H.D., vars flesta ledamöter (*Just.R:n Stenbeck, Forsberg, Grefberg och Forssman*) förenade sig om följande av den sistnämnde avgivna yttrande:

Rätt till renskötsel tillkommer A. A-. V. jämlikt 1 § 1 lagen d. 18 juli 1928.

Emellertid är i målet utrett att A. A-. V., som före år 1923 inom Vapstens lappby drivit renskötsel, därefter huvudsakligen ägnat sig åt jordbruks- och skogsarbete. Han får således anses hava från år 1923 stadigvarande ägnat sig åt annat yrke än renskötsel. Då A. A-. V. förty med hänsyn till stadgandet i 8 § b) nämnda lag icke hör till lappby, äger han enligt 1 pgr; 2 och 14 § 2 samma lag rätt att hava renar allenast i vård hos renskötande lapp, och A. A-. V. har på grund av bestämmelserna i 2, 14 och 55 §§ samma lag icke ägt utöva den befogenhet som tillkommer renskötande lapp att utöva fiske inom de trakter där sådan lapp äger uppehålla sig med sina renar.

På grund härav och då A. A-. V. erkänt, att han under senare delen av 1940 samt under tiden d. 20 aug.-d. 15 sept. 1941 utan tillstånd fiskat i den å kronomark ovan odlingsgränsen belägna sjön Västra Abelvattnet, prövar jag lagligt fastställa *HovR:ns* domslut.

Just.R. Hagander, med vilken *Just.R. Nissen* förenade sig, yttrade: Rätt till renskötsel tillkommer A. A-. V. jämlikt 1 § 1 lagen d. 18 juli 1928.

De befogenheter som följa med lapps rätt till renskötsel -- enligt 2, 3 och 55 §§ nämnda lag innebärande bl. a. rätt att fiska å utmark inom lappmarkerna å trakterna ovan odlingsgränsen -- tillkomma emellertid jämlikt 1 § 2 första stycket andra punkten samma lag icke lapp, som ej tillhör lappby, i vidare mån än att han enligt vad i 14 § 2 omförmälda lag sägs äger rätt att hava renar i vård hos renskötande lapp.

A. A-. V., som före år 1923 drivit renskötsel, har nämnda år upphört därmed. Då av utredningen i målet framgår, att A. A-. V. sedermera huvudsakligen ägnat sig åt jordbruks- och skogsarbete, samt han följaktligen efter år 1923 stadigvarande ägnat sig åt annat yrke än renskötsel, har A. A-. V. jämlikt 8 § samma lag upphört att tillhöra lappby.

På grund härav och på det av HovR:n sist anförda skälet prövar jag lagligt fastställa det slut HovR:ns utslag innehåller.

K. M:s utslag utfärdades d. 4 mars 1944.